

Podle § 4 opatření Stálého výboru, kterým se mění a doplňují některá ustanovení zákona o obraně státu, ze dne 10. listopadu 1938 č. 276 Sb. z. a n. byl § 138 zákona o obraně státu doplněn novým odstavcem, podle něhož vláda může nařízení vydaná podle tohoto paragrafu zrušiti se souhlasem presidenta republiky i mimo dobu branné pohotovosti státu, při čemž ustanovení odstavce 3, § 138 platí i tu.

Třeba ještě podotknouti, že i za branné pohotovosti státu platí ustanovení hlavy III. zákona o obraně státu — podniky důležité pro obranu státu — a hlavy IV. — některá další ustanovení o obraně státu — pokud ovšem ustanovení posléze uvedené hlavy nepozbyla významu obsazením některých částí našeho území cizí mocí (§ 34 — opatření v pohraničním pásmu, § 49 — zvláštní ustanovení o právech k nemovitostem v pohraničním pásmu, pak v oboru opevnění a jiných pro obranu státu důležitých míst).

Jiří Cerman:

ÚČINKY PŘERUŠENÍ SPORU PODLE VLÁDNÍHO NAŘÍZENÍ č. 199/1938 Sb. z. a n.

Dne 27. září 1938 vyšlo pod číslem 199 ve Sbírce zákonů a nařízení vládní nařízení ze dne 26. září 1938, jímž vláda použila zmocnění, daného § 117 zákona o obraně státu ze dne 13. května 1936, č. 131 Sb. z. a n., kterýžto předpis mluví o mimořádných poměrech, způsobených brannou pohotovostí, jakožto o podmínce nařizovacího zmocnění vlády. Branná pohotovost byla vyhlášena dnem 23. září 1938 pod č. 183 Sb. z. a n., kteréhožto dne byla vydána příslušná částka Sbírky zákonů a nařízení. Z toho jest patrné, že v době pouhých 3 dnů bylo vypracováno zmíněné vládní nařízení č. 199 Sb. z. a n. Přes to jest toto vládní nařízení, pokud jde o spory civilní, zdařilé a jasné a nezavdá vážnějších pochybností v praksi.

V době demobilisační nebylo by asi již včasné se zabývatí podmínkami, které stanoví naše vládní nařízení pro právní následky v něm uvedené, protože případů jimi krytých již ubývá. Proto obracíme pozornost výlučně k právním následkům, které citované nařízení zavádí a které označuje, pokud jde o civilní spory, přerušením řízení ve sporu (tak §§ 1, 2, 3 cit. nařízení) anebo prostě přerušením sporu (tak § 4) anebo konečně přerušením řízení (§ 5 odst. 2, 3, 4) či jen přerušením (§ 5 odst. 1). Všechny tyto názvy nás vedou na instituci, kterou nazývá civilní soudní řád přerušením řízení (Unterbrechung des Verfahrens) a to důsledně (§§ 155 až 167). Přes terminologickou různost vládního nařízení č. 199/1938 Sb. z. a n., právě uvedenou, nemůžeme souditi, že by se mínilo něco různého, nýbrž jest považovati jistě právní následky uvedené ve vládním nařízení za totožné, byť se nazývaly tak či onak, jenom pokud tomu snad nebrání důvod jiný než terminologický.

Především musíme obrátiti pozornost k tomu, jak se rozlišuje přerušení řízení civilního soudního řádu v panující nauce a tu vidíme, že na jedné straně stojí přerušení, jež nastává ipso facto, na druhé straně pak přerušení, které nastane teprve výrokem soudu, a jež Neumann (str. 785 komentáře z roku 1914) na rozdíl od »Unterbrechung« nazývá »Aussetzung des Verfahrens«. Do první skupiny patří případy §§ 155 až 161 c. ř. s., kdežto do druhé § 162 c. ř. s. a další případy, které ovšem nezařídil civilní soudní řád do kapitoly o přerušení řízení, nýbrž jsou roztroušeny na jiných místech (§§ 152, 190, 191, 545, 601 c. ř. s.). Příbuznost branné pohotovosti se skutkovým základem § 162 c. ř. s. (»válečné doby«) vedla asi k tomu, že obdobně jako citovaný předpis, i vládní nařízení č. 199/1938 Sb. z. a n. zavádí přerušení řízení skupiny druhé, jež tedy nastává pouze výrokem soudu. To plyne

ze slov §§ 1, 2 i 3, že »soud přeruší řízení ve sporu k návrhu nebo z moci úřední«. Jediný rozdíl v dikci oproti § 162 c. ř. s. spočívá v tom, že tento předpis užívá výrazu, že může být nařízeno, což však podle správného názoru nemá právního významu takového, že by bylo rozhodnutí soudu dáno do jeho volné úvahy, nýbrž soud rozhodnutí musí v tom i v onom případě, jakmile jsou dány podmínky, stanovené právní normou jako skutková podstata rozhodnutí toho.

Výraz, že soud může vyslovit přerušeni, nacházíme i v § 4 vládního nařízení č. 199/1938 Sb. z. a n., ale ani zde jistě nemá to nějakého významu právního, totiž že by takové rozhodnutí soud nemusil vydati, jestliže nastaly podmínky, tam stanovené. Vůbec § 4 uvedeného nařízení i jinak snad na první pohled by mohl zavdati podnět k pochybnostem, zda jeho právní následky nejsou rozdílné od právních následků §§ 1 až 3 nařízení toho. Neboť podle doslovu § 4 soud pouze vyslovuje, že nastalo přerušeni sporu, z čehož by snad se mohlo usuzovati, že spor nebyl přerušen teprve rozhodnutím soudu, nýbrž již nějakou skutečností jinakou a to tím, že nastaly okolnosti, pro které mohlo být řízení přerušeno dle §§ 1 a 3, kdyby byly vyšly na jevo. Tak však usuzovati asi nesmíme, a rozpor odstraníme patrně tím, že se tu chtělo zdůrazniti to, co pro obor §§ 1 až 3 cit. nařízení předpisuje § 1, odstavec 1, věta třetí, která dle výslovného předpisu posledních vět §§ 2 a 3 platí i pro přerušeni podle těchto předpisů. Uvedená věta stanoví, že účinky přerušeni se retrotrahují k okamžiku, kdy došlo k okolnosti, uvedené v první větě, t. j. k povolání strany k vojenské službě anebo úkonům postaveným jí na roveň, anebo odloučení jejímu od styku se soudem. To tedy znamená, že spor se přerušuje sice soudním usnesením, ale za této podmínky ne teprve od okamžiku vydání tohoto usnesení, nýbrž již od okamžiku, kdy nastaly podmínky tohoto usnesení. Soud pak toto usnesení nevydal, nevěda o nich, ony vyšly najevo teprve později, a při tom jistě nerozhoduje, zda se tak stalo ještě za sporu (§§ 1 až 3) či teprve po jeho skončení (§ 4). Proto jest právní následky § 4 cit. nařízení postavit i na roveň právním následkům §§ 1 až 3 nařízení toho.

O právních následcích přerušeni řízení se zmiňuje vládní nařízení č. 199/38 Sb. z. a n. samo dosti skoupě. Nutno rozlišovati právní následky po stránce pozitivní a negativní, pak jest obrátiti pozornost k trvání takového přerušeni a konečně nelze přejíti i určité účinky soukromoprávní.

1. a) Po *pozitivní* stránce obsahuje vládní nařízení naše jediný předpis a to v druhé větě § 4, dle něhož v případě, že vyšly podmínky přerušeni na jevo teprve po skončení řízení, jest současně v usnesení, jež vyslovuje, že nastalo přerušeni, zrušiti rozhodnutí a opatření, vydaná po nastalém přerušeni, správně po tom, co nastaly tyto podmínky přerušeni. Jistě nepochybíme, budeme-li rozuměti předpisu třetí věty § 1, platnému i pro případy §§ 2 a 3, jak již uvedeno, tak, že následkem oné retrotrakce účinků přerušeni k okamžiku, kdy nastaly jeho důvody, jest i při přerušeni dle §§ 1 až 3 zrušiti rozhodnutí a opatření, vydaná sice před přerušením, ale po okamžiku, kdy nastaly jeho podmínky. Tím opět přiblížíme navzájem účinky přerušeni dle §§ 1 až 3 k účinkům přerušeni dle § 4 našeho vládního nařízení.

b) Jestliže jsme podřadili přerušeni dle tohoto vládního nařízení pojmu přerušeni dle §§ 155 a násl. c. ř. s., zejména § 162 c. ř. s., pak musíme zkoumati, zda s přerušením podle toho vládního nařízení jsou spojeny i účinky v civilním soudním řádu uvedené, které rozvádí § 163 c. ř. s. Tu pak jistě především platí, že může jíti jenom o takové účinky, které nejsou vyloučeny tím, co o účincích přerušeni stanoví samo vládní nařízení č. 199/38 Sb. z. a n. Platí tu pak jistě i pro obor vládního nařízení č. 199/38 Sb. z. a n., předpis § 163 c. ř. s., že za přerušeni nelze vydávati obsílky, že pozbudou účinnosti obsílky k rukům, jež se mají konati v době po přerušeni řízení a že se přetruhuje jakákoli lhůta k procesním úkonům. Toto přetrženi lhůt pak nenastává teprve usnesením o přerušeni, nýbrž patří jistě k účinkům, retrotrahovaným dle § 1, věty třetí a přetruhují lhůtu takovou jistě již okolnosti, uvedené v § 1 jakožto důvod přerušeni. To platí i pro §§ 2 a 3 vládního nařízení vzhledem k jejich poslední větě, jak již shora uvedeno. Obsílky pak jistě patří mezi opatření a rozhodnutí, jež má na mysli druhá věta § 4 a které jest tedy zrušiti, byly-li vydány v době ležící mezi vznikem okolností, odů-

vodňujících přerušení a jeho vyslovením. Ona retrotrakce účinku přerušení znamená pak rovněž jistě, že jest zrušiti i takové obsílky.

Určité pochybnosti by mohly snad vzniknouti pouze v příčině obsílek, vydaných již v době před tím, než nastal důvod přerušení, a vztahujících se na dobu, po okamžiku, kdy takový důvod nastal, ale před vyslovením přerušení, tedy analogii případu druhého § 163 c. ř. s. Prakticky by mohlo jíti o případ, kdy před odchodem strany do vojenské služby, kterýžto odchod jest okolností, odůvodňující přerušení, na př. dne 20. září, byla vydána a straně doručena třeba dne 22. září, obsílka ku př. na den 27. září, strana pak v den vyhlášení mobilisace, t. j. 24. září, nastoupila vojenskou službu. K roku nepřišla, byl vydan rozsudek pro zmeškání (nebyla zastoupena právním zástupcem). Patrně teprve ze závady v doručení tohoto rozsudku vyjde na jevo, onen nástup strany žalovatelé do vojenské služby, tedy okolnost odůvodňující přerušení. Beze sporu jde tu o případ § 4 vládního nařízení našeho a bude zrušiti onen rozsudek i obsílku a vysloviti, že nastalo přerušení dnem 24. září. Kdyby nešlo o rozsudek pro zmeškání, nýbrž na př. o odročení (bylo zmeškáno další jednání), jest i obsílka k tomuto dalšímu, odročenému jednání, opatřením, jež nutno zrušiti dle § 4, věty druhé našeho vládního nařízení.

Konečně pro přerušení dle vládního nařízení č. 199/38 Sb. z. a n., jistě platí další pozitivní předpis § 163 c. ř. s., že úkony jedné strany provedené za přerušení, nemají účinku vůči straně druhé. I zde se uplatní retrotrakce 3. věty § 1 vládního nař., a budou bezúčinnými i úkony, provedené před přerušením, ale potom, kdy nastaly okolnosti je odůvodňující. A opět bude tu jistě v usnesení o přerušení zrušiti podle analogie § 4 toho nařízení soudní opatření, na základě takových úkonů stran snad vydaná, při čemž jistě nepochybíme, vyslovíme-li současně i onu bezúčinnost takových úkonů stran.

Zahrnutím přerušení podle vládního nařízení č. 199/38 Sb. z. a n. do skupiny přerušení, jež nastane pouze výslovným usnesením — obdobně jako přerušení dle § 162 c. ř. s. — odpadá možnost, aby strany zachovaly v platnosti úkony provedené za takového přerušení, jak takovou možnost připoúští Petschek (Gerichtszeitung z roku 1914, Kleinova pošta str. XLIV.) a jak ji výslovně zavádí osnova ministerstva unifikací v § 165 nového civ. soudního řádu, ovšem pouze po přerušení prvé skupiny, které nastává ipso facto. Zde by se mohla pouze vyskytnouti otázka, zda mohou strany zachovati v účinnosti úkony, provedené po tom, kdy nastala okolnost, odůvodňující přerušení, ale před tím, než toto přerušení byl vysloveno. V našem hořejším příkladě může na př. po nástupu žalovaného dne 24. září, kdy mu byla žaloba doručena dne 22. září, před rokem, stanoveným na den 27. září, žalobce žalobu tu vzíti zpět dne 26. září. Klíč k řešení takového případu poskytuje § 1, věta druhá našeho vládního nařízení, který dovoluje straně, vládním nařízením chráněné, tedy v našem příkladě žalovanému, aby svým návrhem zabraňil přerušení sporu. Návrh ten ovšem může zřejmě býti podán pouze, pokud soud nevyslovil přerušení. V opačném případě soud prohlašuje řízení za přerušené, současně prohlásí za bezúčinné všechny úkony stran, tedy i ono zpětvzetí žaloby (dle obdoby druhé věty § 4 vládního nař.) a nezbylo by tedy, než aby po otevření přerušeného řízení, žalobce vzal žalobu zpět znovu.

2. a) Po *negativní* stránce zmiňuje se samo vládní nařízení č. 199/38 Sb. z. a n. především o tom, že není potřebí zrušovati ona rozhodnutí a opatření, která mohou obstáti bez újmy stran. Podle našeho názoru jsou tímto velmi pružným vymezením kryta pouze opatření více méně manipulační, jako na př. lustrování, zda předchází jiná žaloba, jež by působila zahájení sporu (§ 324 odst. 4 jednacího řádu) anebo neobsahující žádného rozhodnutí soudu, jako vrácení žaloby k doplnění dat dle § 75 c. ř. s. předepsaných (§ 58 c. ř. s.), opatření listin od veřejného úřadu nebo notáře (§ 183 č. 3 c. ř. s.), urgency nedošlých doručenek od pošty a pod. a bude tu asi velmi přísně zkoumati, zda ten který úkon skutečně nemůže straně přivoditi újmu.

Kdežto předpis § 4 vládního nařízení našeho můžeme na případy §§ 1 až 3 jeho vztahovati pouze obdobou, prohlašuje čtvrtá věta § 4 zcela obecně o každém přerušení dle vládního nařízení toho, že nepřekáží zajištění důkazů ani zajišťovacím úkonům. Pro platné právo civilního soudního řádu platí dle panujícího mínění (Hóra, Neumann) obdobný předpis § 13, odst. II. zákona č. 44/1869 ř. z., jež přebírá i osnova civilního soudního řádu v § 161, odst. 3, odkud převzalo i naše vládní nařízení dosud neobvyklý název »zajišťovací opatření« jímž jsou míněna prozatímní opatření dle §§ 378 až 402 ex. řádu.

Nevztahuje se tedy předpis § 4 vlád. nařízení na zajišťovací exekuce dle §§ 370 až 377 ex. řádu. Tím není sice vyloučena její přípustnost, ovšem řídí se § 6 nařízení toho. Tento předpis se týká i prozatímních opatření, pokud by jejich provedení spočívalo v odnětí předmětů tam uvedených. Leč po této stránce nemá věc co činiti s přerušním řízení a není tedy tato otázka našim úkolem.

Z předpisu § 4 vyčteme pouze, že pokud nespadá pod ustanovení § 6, jest přípustno prozatímní opatření i v rámci přerušného sporu.

b) Předpisy civilního soudního řádu, které platí podpůrně, stanoví v posledním odstavci § 163, že přerušení, nastalé po skončeném jednání, nepřekáží, aby bylo prohlášeno rozhodnutí, vydané na základě tohoto jednání. Předpis ten se vztahuje zřejmě jenom na případ § 4 vlád. nařízení č. 199/38 Sb. z. a n. Prohlášením rozhodnutí nutno tu rozuměti i odevzdání vyhotoveného rozhodnutí soudcem kanceláři soudní podle § 416, odst. 2 c. ř. s., kterýžto případ jest spíše praktický než prohlášení ve vlastním smyslu (na př. soud se doví o důvodu přerušení po skončení jednání, ale dříve než soudce, jenž má k tomu dle § 415 c. ř. s. osmidenní lhůtu, vypracoval rozsudek). Doručení ovšem takového rozsudku jest dle shodného mínění nepřípustno jak podle civilního soudního řádu, tak jistě i podle vlád. nařízení č. 199/38 Sb. z. a n.

3. *O trvání přerušení* obsahuje výslovný předpis § 5, odst. 2 vlád. nařízení č. 199/38 Sb. z. a n., podle něhož trvá toto přerušení, pokud nezanikla okolnost, jež je odůvodňuje. Podle toho by se zdálo, že zánikem této okolnosti zaniká eo ipso i přerušení a že mluví-li § 5 odst. 4 téhož nařízení o návrhu, aby bylo pokračováno v řízení přerušným, má tento návrh za účel jenom upozorniti soud, že překážka ta odpadla a dáti tak podnět, aby soud stanovil nové jednání, doručil rozhodnutí snad vydané a pod. S tímto názorem bude souhlasiti, ale určité pochybnosti přece vznikají co do lhůt. O nich bylo řečeno, že přerušním se lhůty přetrhují a to tak, že odpadnutím přerušení počne běžeti celá lhůta znovu. Jest se především tázati, zda to platí i o straně druhé, která nebyla povolána do vojenské nebo jí na roveň postavené služby. Byť se to zdálo paradoxním, přece jest tu nutno tuto stranu chrániti potud, že ona nemusí se o odpadnutí překážky strany povolané do služby takové dověděti a mohla by jí tedy proběhnouti lhůta k opravným prostředkům, aniž by věděla o tom, že tato již zase začala běžeti. Nelze přece tvrditi, že by tato strana měla povinnost denně se přeptávati, zda její odpůrce se již vrátil z vojenské služby. Proto by bylo daleko vhodnější usuzovati tak, že přerušení řízení odpadá teprve okamžikem, kdy soud to vysloví.

Soud může zřejmě takto učiniti nejenom k návrhu strany, ale i z moci úřední, neboť takový postup není nikde zakázán. Jest však opět určitá pochybnost a to vzhledem k citovanému již poslednímu odstavci § 5 vlád. nařízení.

Podle tohoto předpisu nemůže totiž odpůrce strany, povolané do služby dle § 1 vlád. nařízení, učiniti návrh na pokračování v přerušném sporu do 30 dnů od odpadnutí překážky. Toto ustanovení má za účel, aby strana, jež se vrací z takové služby, měla určitou dobu, ve které by mohla upravití svoje záležitosti nejsouc rušena spory. Uvedný účel byl by zřejmě porušen, kdyby soud ex officio prohlásil pokračování v přerušném sporu v této lhůtě. Proto bude nutno přijímati, že soud sice bude oprávněn tak učiniti, když chráněná strana s tím projeví souhlas (můžeť to sama navrhnouti, jak plyne z opaku uvedeného ustanovení), ale

bude mu v tom zabráněno, kdyby strana naopak se proti takovému usnesení ohradila. Bude se doporučovati vyčkati vždy s prohlášením o pokračování v přerušném sporu ex officio na dobu 30 dnů od odpadnutí překážky, pokud tu nebude výslovného návrhu strany, jež byla povolána k službám dle § 1 našeho nařízení. Návrh ten vyžaduje ministerský výnos č. 54.701.

Jiná jest ovšem situace ve zvláštním případě odstavce 2, věty druhé a třetí, § 5 nařízení č. 199/38 Sb. z. a n., kdy bylo dle § 3 přerušeno řízení proto, že ke službám v § 1 uvedeným byl povolán procesní zmocněnec. Jest věcí strany, aby si co nejdříve našla jiného zmocněnce a z toho nutno usuzovati, že se případ ten týká výlučně případů, kdy strana sama zůstala doma. Tu přerušeni, jež má jinak zásadně totožné účinky, jako přerušeni dle § 1, jest již předem soudem vysloveno jenom na jistou lhůtu, která nesmí býti delší 3 měs. a přestane jejím skončením. Z tohoto ustanovení nutno usouditi, že při vydání vládního nařízení bylo počítáno s daleko delší dobou trvání překážky v § 1 uvedené, nejméně s dobou 3 měsíců. Nyní naskytá se otázka, zda odpadnutí překážky před uplynutím lhůty takové znamená pokračování v přerušném řízení. Otázku tu bude zodpověděti kladně, ale opět s omezením poslední věty § 5 citovaného nařízení, tedy před uplynutím lhůty odstavce 2, bude možno pokračovati v řízení jenom, pokud uplynulo nejméně 30 dnů od návratu strany dle § 1 povolané a pokud druhá strana včas se o návratu tom dověděla.

4. Konečně nutno se několika slovy zmíniti o ustanovení, které sice nemluví přímo o přerušeni řízení, ale obsahuje předpis, který také vyslovuje účinky překážky dle § 1 pro poměry civilně právní. Jest jím § 7 vlád. nařízení č. 199/38 Sb. z. a n. Příbuznost s procesními následky naznačuje i slovo žaloba tam obsažené. Zde ovšem jde nikoli o lhůtu k procesním úkonům během sporu, nýbrž o lhůtu k procesnímu úkonu, jímž se teprve spor zahajuje. O lhůtě takové se pak praví, že se stává překážkou, uvedenou v § 1 vlád. nařízení do doby, kdy tato překážka odpadne a že během tohoto mezidobí nemůže taková lhůta začíti. Zde ovšem nemůže počátek a konec vyslovovati soud, neboť jde o případy, kdy soud ještě nezačal o věci jednat. Potud je toto ustanovení pro stranu dle § 1 k službě povolanou příznivější, za to však na rozdíl od přerušeni dle §§ 1 až 5 zde lhůta se pouze stává a nepřetrhuje, tedy po odpadnutí překážky neběží celá lhůta znovu, nýbrž jenom taková její část, která zbývala v době, kdy překážka nastala.

Jde především o promlčecí lhůty, ale i o jiné lhůty, které mají býti přetrženy podáním žaloby, tedy i lhůty preklusivní, a to nejenom podle občanského zákona, nýbrž i podle civilního soudního řádu, na př. podle § 575, pokud se tento předpis obdobně vztahuje i na výpovědi, jež nejsou exekučním titulem a kde tedy nutno po skončení vyklizovací doby do 14 dnů žalovati na vyklizení (Vážného sb. rozh. č. 368). Tento vztah k civilnímu soudnímu řádu odůvodňuje naši zmínku v souvislosti s civilně-procesními předpisy vládního nařízení č. 199/38 Sb. z. a n. i o předpise § 7, jenž jinak nepůsobí asi obtíží.